

PENTRU ALT PUBLIC

Daria DIMIU

Micul mare Colibri

Majoritatea instituțiilor publice de spectacole pentru copii din România își datorează existența unui același text legislativ al regimului instituit după 1944, astfel, indiferent de titulatura actuală – teatre „de animație“, „pentru copii și tineret“ sau chiar specificând genul de expresie preponderent utilizat (păpuși sau marionete) –, aceste scene profesioniste, ce ghidează spre Frumos cu precădere spectatorii de vârste fragede, au împlinit sau se aproprie de 60 de ani.

Născut oficial într-un octombrie de secol XX, dar activând din pasiune dinainte, teatrul de păpuși craiovean s-a afirmat de timpuriu pe plan internațional prin dăruirea artiștilor și originalitatea creațiilor sale. Eustațiu Gregorian, Horia și Alexandra Davidescu au impus peste hotare respectul pentru arta mânăirii, disputându-și uneori renumele cu mult mai cunoscutul Țândărică. În anii de început, când nu existau încă în România cursuri de specialitate, micul nucleu al noului teatru învăța cu aviditate meșteșugul din materiale străine împrumutate pe șest și dezbatute. Colectivul acelor ani a fost printre primele echipe de păpușari care au forțat limitele unanim și fără rezerve acceptate ale animației și, depășind perimetrul basmelor, a inclus în repertoriu subiecte poetice sau derivate din literatura nu neaparat destinată copiilor (*Cuconițele mele dragi*). Repertoriul se mărește încontinuu, adăugând titluri ofertante, rezolvate în maniere incitante.

În pofida greutăților întâmpinate, faima „micului teatru mare“ din Bănie rezistă. Mai mult afară... Eustațiu Gregorian a fost premiat la Festivalul Internațional de Teatru pentru Copii ținut la Subotica (Serbia), iar *Pinocchio* a cucerit laude la trei categorii în cadrul primei ediții a World Puppet Carnival din Alma-Ata (Kazahstan). Prezentată la Festivalul Internațional de la Țândărică, *Fata babei și fata moșneagului* (regizată de bulgarul Todor Valov) a fost răsplătită pentru originalitate – decorul ar putea fi numit bio: ramuri groase în chip de pari, rogojini împletite și tiugi (un fel de tărtăcuțe mai mari) drept capete de marionete.

Din inițiativa unui grup de profesioniști ai teatrului de păpuși și animație de a contribui la revigorarea și perpetuarea acestui gen ca formă sincretică a artelor spectacolului, în toamna lui 2007 s-a născut Asociația GAG din Craiova. Pentru proiectul de amenajare în cadrul Muzeului Olteniei a primului muzeu al teatrului de păpuși românesc (și unul dintre puținele din lume!), inițiatorii au fost premiați de UNITER în cadrul Galei din 2011. Expoziția permanentă și în continuă creștere constă în trei încăperi: în primele sunt expuse păpuși, marionete, schițe de decor și o machetă din diverse spectacole și perioade, aparținând scenografilor Sever Frențiu, Eustațiu Gregorian, Elena Tărășescu-Jianu etc., iar cea de-a treia găzduiește ateliere, unde micii vizitatori pot învăța, jucându-se, crearea unor păpuși și măști pornind de la materiale simple și ieftine (linguri de lemn, boabe de fasole, cânepă, hârtie creponată).

Pentru prima oară de când ființează, teatrul și-a punctat aniversarea printr-un minifestival, organizat cu sprijinul Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, al Primăriei Craiova și al Consiliului Local. **Zilele teatrului de păpuși Colibri (14–17 octombrie 2011)** au debutat cu un colocviu sub titulatura permisivă „Teatrul de

păpuși – prezent și viitor“, în grup – din păcate – restrâns, s-au abordat probleme felurite. S-a vorbit inclusiv despre menirea *hic et nunc* a instituțiilor de spectacol pentru copii și tineret într-o eră pe de-o parte caracterizată de asalt tehnologic, pe de alta impregnată de violență. Personalități de obârșie locală, dar de renume internațional au luat partea instituției periclitată atât de criza mondială, cât și de indiferența (sau poate doar de – mai îndulcita, dar tot grava! – neștiință) a forurilor administrative. Directorul Festivalului Shakespeare Craiova și mulți ani conducător al Teatrului Național din oraș, Emil Boroghina a insistat asupra importanței teatrului de păpuși atât ca ramură a artei (mai veche decât Thalia), cât și a relevanței lui pentru oraș, inclusiv județ. Artist-mănuitor și regizor (componentă a primului nucleu de la întemeierea teatrului, fondând împreună cu soțul ei, Horia Davidescu, trupe de gen în străinătate), Alexandra Davidescu s-a dedicat total instituției craiovene, căreia i-a închinat la momente jubiliare două volume, *Un mic teatru mare* (1979) și, *Am trăit într-un mic teatru mare* (2010) – nu-i de mirare că, ea a deplâns lipsa de pasiune și entuziasm caracterizantă acestor timpuri. Gheorghe Truță – autorul piesei *Alice nu știe să moară* –, a ridicat problema montării cu mijloace de expresie păpușărești a unor texte adresate adulților. Marii absenți de la discuție au fost Cristian Pepino și Cristina Pepino, angrenați în ultimele detalii pentru premiera de a doua zi, ale căror păreri de bună seamă ar fi atârnat greu, dată fiind vasta lor experiență și succesele repurtate.

Categoric, cea mai spinoasă chestiune abordată a fost situația locativă curentă. Deoarece fostul sediu (situat vizavi de Teatrul Național „Marin Sorescu“) a fost retrocedat în 2006, actualmente instituția funcționează într-o construcție închiriată, cu destinația de locuință, deci improprie teatrului, și joacă fie pe scene de împrumut, fie se deplasează în școli și grădinițe – inclusiv din zone limitrofe – sau (când vremea și Municipalityea permit), în aer liber.

Prezent în mod surprinzător la spectacolul programat ceva mai târziu în decursul aceleiași zile, primarul Craiovei, Antonie Solomon – dând pentru prima oară curs vreunei invitații din partea „Colibri“ – a promis (într-o scurtă cuvântare din care n-au lipsit apropourile politice) că se va îngriji de problema sediului pentru Teatrul Colibri („Poate vom găsi o locație și pentru ei. Am o mare meteahnă: mă țin de cuvânt“). El a spus: „Nu a dispărut copilul din mine“ și a promis să se întoarcă a doua zi, pentru producția Teatrului-gazdă, după revenirea de la biserică. De vreme ce nu a mai fost văzut, se pare că slujba va fi durat mult...

Oferta spectaculară s-a rezumat la trei reprezentații (două autohtone și una străină), realizate pe baza textelor unor autori iluștri din literatura universală pentru copii. Primele două spectacole, născute în zone și date diferite, au adus pe afix „tripleta de aur a teatrului de păpuși românesc“ (expresie nimerită, preluată din ziarul craiovean *Cuvântul libertății*): Cristian Pepino, Cristina Pepino și Dan Bălan.

Albă ca zăpada după celebrul basm al Fraților Grimm a avut premiera la Teatrul „Țândărică“ din București în 2006. Reprezentația a fost găzduită în regim de turneu de scena Teatrului Liric „Elena Teodorini“. Pe scena fără cortină, silueta palatului – cinci arcade legate, deschiderea din mijloc fiind acoperită cu o perde-luță) – se profilează elegantă și zveltă pe fundal. Două torțe (șifon portocaliu, antrenat de câte o elice minusculă) plasează acțiunea într-un *illo tempore*.

Spectacolul începe după ce se sting ecourile celor trei gonguri, ca la „teatrul mare“. Fără a trăda firul principal al poveștii, regizorul Cristian Pepino inserează personaje (curteni-actori, un bucătar – marionetă compusă care, prin bustul gol, ca de halterofil, sculptat din burete, aduce cu duhul din recentele desene animate cu Alladin), creează piticilor nostime pasaje de conversație. „Dar unde-i vânătorul? Împărăteasa întrebă de el“ – șușotesc în deschidere, la rampă, doi slujitori împărătești. Cum cel chemat să o

ucidă pe Albă ca Zăpada nu se îndură să îndeplinească atare misiune, ci împuşcă ba o cioară, ba un lup, împărăteasa cea haină ba cârâie, ba urlă mâncând inimă de sălbăticiune. Ca să nu mai fie trasă pe sfoară, ea își hipnotizează supusul (de efect spirala continuu rotitoare proiectată în oglindă). Dar întâmplarea fericită e din nou de partea prințesei: când bate bucuroasă din palme că îl întâlnește pe cel trimis să o ucidă, efectul vrăjii se întrerupe, și e sfătuită să se afunde în pădure. Tânăra se rătăcește, în spatele ei decorul se schimbă și se pomenește în miez de codru. Bun momentul cu păsărelele (mănuși fosforescente) pe cutie neagră. Ca prin farmec, apare căsuța. Marionete de înălțimi reduse, cu hăinuțe în culori vii și chipuri clar diferențiate, Piticii aliniați necesită în total cinci mânuitori. Somnorilă e un paznic inefficient, cel numit aici Veteranul e sfătos etc. În palat, aflând de la oglindă răspunsul obișnuit, mama vitregă decide să-și elimine ea însăși rivala, și se transformă în făpturi mai presus de orice bănuială: iese din scenă și imediat se întoarce purtând o marionetă compusă, de bătrânică; la a doua tentativă revine în chip de călugăriță, într-o șaretă trasă de asin. Dar prevederea piticilor readuce totul la normal, iar prințul bălai care străbate meleagurile se îndrăgostește subit de frumoasa fată. Personajul *Mașterei* (Mariana Zaharia) este foarte bine conceput. Veșmântul grenă, aducând a robă, acoperământul de cap induc sculpturalitate personajului, asperitate figurii și trimit spre zona malefică, fără, totuși, a îngrozi. În rochie vaporosă, Albă ca Zăpada seamănă cu reprezentarea prințeselor din cărțile pentru copii.

Producția proprie a Teatrului, *Inimă rece* după Wilhelm Hauff a avut loc în cocheta Aulă Buia a Departamentului de Arte. Prichindeii nerăbdători șuşoteau „cred că a început“ la fiecare zgomot provenit din culise. Textul nu a fost prea des montat la noi. Fără îndoială, adulții consideră că marile teme (sărăcia, moartea, dorința de înavuțire) nu-s tocmai potrivite micilor spectatori, iar elementele miraculoase, descinse din folclorul strict german ar fi inaccesibile publicului-țintă. Fini cunoscători ai psihologiei copilului, Cristian și Cristina Pepino jonglează cu atenția micului spectator, îmbiind-o mereu cu câte un aspect neașteptat din punct de vedere cromatic, al mijloacelor tehnice: pe ecran sunt proiectate fie static (sediul Marmorosh Bank în reprezentare ușor naivă, pentru a fixa locul, și cu linii imprecise pentru a trasa o oarecare familiaritate propice receptării), fie în mișcare orizontală (clădiri faimoase de pe mapamond – Sfânta Sofia, Acropole, Big Ben, piramidele – ilustrează călătoria lui Peter) sau în curgere verticală – salutară ideea genericului, care, pe lângă a îndeplini oficiul de necesară casetă tehnică, dă spectatorului ocazia să asocieze numele actorului unui chip, ceea ce în timpul reprezentației e imposibil. Inventivitatea în joc (trăsura stă imobilă, în timp ce imaginile se succed), modalitățile diferite de construcție a marionetelor (unele compuse, altele manevrate din spate, altele supradimensionate, acționate din interior) și interacțiunea lor cu personajele umane, cântecele pe ritm de șansonetă atrag și mențin buna dispoziție.

Două felinare stradale și două lavițe de lemn așezate oblic în plan secund compun decorul tridimensional inițial. Cu pletele dosite sub șapca îndesată pe ochi, cu pomeții murdăriți de funingine și în haine ponosite, Oana Stancu atrage instantaneu simpatia celor din sală asupra tânărului cărbunar *Peter Munk*. Protagonistul împarte lemne de foc săracilor. Polițiștii în negru, cu măști amintind (prin ciocurile încovoiate) de *commedia dell'arte* îl admonestează pentru fapta bună și îl bruschează. Strecurându-se în Casino, descoperă o lume complet necunoscută: a opulenței. Un moment foarte izbutit și apreciat este cel al bucătarilor *Gaston din Paris*, *Gaston-San* și *Gastone*, de fapt aceeași marionetă în triplă apariție, cu tipul de bonetă și ustensile culinare schimbate: francezul mânuiește un polonic, chinezul agită o spatulă, iar italianul învârtește două blaturi de pizza concomitent. Acolo o zărește, între clienții în robe strălucitoare și cu chipurile acoperite de măști aurii, pe frumoasa *Lisbeth*, de care

se îndrăgostește. Dar *Bancherul*, tatăl fetei, se împotrivește categoric, ceea ce îl determină pe sârmanul băiat să-și dorească să devină foarte bogat. Apelează la *Omulețul de Sticlă* care, conform unei străvechi legende, îndeplinește trei dorințe oricui e născut într-o zi de duminică și spune invocarea nimerită. Dar primele două dorințe a lui Peter sunt atât de nechibzuite, încât Omulețul o rezervă pe a treia pentru mai târziu. Revenit la Casino, încrezător că dispune de tot atâția bani ca și Bancherul, se așază la masa de joc și, când oponentul pierde întreaga sumă, redevine sărac lipit. Disperat, recurge la *Mikael Olandezul*, un fel de căpcăun deșirat, cu pelerină imensă, palme răsfirate și cap albastru, scofâlcit, să îi dea o inimă rece, de piatră (de unde și titlul) în locul celei palpitânde. Dobândind statutul jinduit, întoarce spatele prietenilor, își alungă mama și provoacă moartea soției. Dar curând constată că nu este fericit, și pleacă să îl înfrunte pe duhul malefic al pădurii. Indisolubil legate, ambele întâlniri sunt pregnant realizate: dacă prima oară, tânărul timid și dornic tresare, lungit pe scenă, ca sub efectul unei operații pe cord deschis când creatura îi apleacă amenințător palmele supradimensionate spre piept, în cea de-a doua e rândul lui Mikel să se topească, privat de inimile reale. Cu ajutorul Omulețului și grație dorinței reținute, Lisbeth învie, iar inimile întoarse foștilor proprietari repun viața pe făgașul firesc.

Invitat special al manifestării, *Soldățelul de plumb* de H.Ch. Andersen prezentat de Teatrul pentru Copii din Kragujevac (Serbia) pe scena Teatrului Liric a cucerit prin delicatețea subiectului și frumusețea montării. Întrucât traducerea a fost tehnic imposibilă, iar supratitrarea ar fi fost inefficientă în cazul unui public de vârste mici, înainte de startul reprezentației, un actor al Teatrului Colibri a citit rezumatul piesei. În fața unui paravan cu perdele albastre în falduri ample, doi actori (de proză!) mănuiesc la vedere jucării de-o șchioapă, confecționate în diverse stiluri. Fondul muzical cuprinde motive diferite, adaptate fiecărui personaj animat în parte. Protagonistul, un soldățel de plumb pentru confecționarea căruia nu ajunsese materialul, astfel încât ieșise din manufactură olog de un picior, se îndrăgostește pe raftul cu jucării de o suavă balerină de hârtie, înțepenită într-o eternă piruetă. Dar cu împăratul chinez un simplu ofițer nu poate rivaliza. Curtea sa e redată printr-o structură de tip armonică, unde figurile bidimensionale ca și cărțile de joc se învârt pe un ax invizibil. Numai că băiatul în a cărui cameră jucăriile prind viață crește și le neglijează. Din măruntaiele unui pește, biata jucărie defectă ajunge din nou în casa unde e dansatoarea, dar un incendiu izbucnește, și amândoi cad pradă flăcărilor. Toate basmele lui Andersen sunt marcate de tristețe. Dar soluția regizorală agreeată pentru final transformă sensul acestuia, fără a trăda textul: impresionantă vizual, agitarea faldurilor albastre reprezentând valvătaia nu-i înspăimântă pe cei mici, iar celor mari, rotirea siluetei în sfârșit îmbrățișate le transmite mai degrabă ideea unui început decât a unui capăt de drum.

Instituție publică de spectacole, subordonată direct Primăriei, Teatrul de Păpuși „Colibri” din Craiova e unica entitate bugetară de gen a orașului, asupra căruia se răsfrâng succesele sale. Atât tradiția, cât și diplomele sau premiile obținute pe plan intern și internațional pot fi speculate într-o sensibilizare a factorilor decidenți. Chiar dacă aria politică actuală se arată dezinteresată de domeniul cultural – în fond, expresia de „cenușăreasă” din zona basmelor provine! –, măcar pentru faptul că maturii angrenați în fenomenul teatrului de copii (angajații teatrului și persoanele care îi însoțesc pe copii la reprezentații) constituie o pătură electorală nu tocmai neglijabilă. Nu în ultimul rând se cuvine menționat că, prin specificul activității sale, limbajul păpușilor fiind universal, iar basmele peste tot cunoscute, Teatrul „Colibri” ar putea fi chiar și turistic folosit, fiind în măsură să ofere clipe plăcute de destindere oricui călătorește cu copiii. Ameliorarea condițiilor într-o primă fază și apoi menține-

rea la cote decente a teatrului de păpuși, care prin activitatea lui trecută și prezentă la standarde valorice ridicate face onoare orașului, județului și țării constituie o obligație morală.

Conform declarației directoarei Doina Berceanu dintr-o publicație locală, dorința teatrului ar fi să permanentizeze acest gen de manifestări pe o scenă proprie, cu cât mai mulți participanți din țară și din străinătate. Cu sprijinul forurilor competente, acest lucru foarte necesar este posibil.

Botezat de regretatul Patrel Berceanu „Colibri“, teatrul de păpuși craiovean confirmă epitetele minusculei bijuterii zburătoare: frumos și neostenit. Înaripat și el, trăiește nu pentru a strânge, ci pentru a împărtăși hrana dulce.

„Țândărică“ la drum

A venit primăvara și s-a dat liber... participărilor la turnee și festivaluri importante din străinătate. **Teatrul de Animație „Țândărică“** este cu bagajele făcute, dar va juca și la sediu și pregătește și câteva surprize fidelilor săi spectatori.

- Pentru a doua oară, Teatrul de Animație „Țândărică“ va fi prezent la cea de a XV-a ediție a Festivalului Internațional de Păpuși de la Istanbul (Turcia), de data asta cu spectacolul pentru adulți *Candid*. Festivalul independent de la Istanbul își propune să familiarizeze publicul turc, mai ales pe cei mici, cu o gamă largă de spectacole vizuale care să promoveze diverse stiluri de mânăire de la cele tradiționale la cele mai moderne. Anul acesta, alături de România vor participa trupe din Franța, Spania, Cehia, Peru, Chile, Olanda, Italia, China și Singapore. *Candid*, regizat de același maestru al teatrului de animație, Cristian Pepino, a adunat și el o serie de premii atât în țară, cât și peste hotare și este un spectacol modern, alert, plin de culoare și ritm, folosind un limbaj amalgamat, lucru care dă o deosebită savoare și care, pe lângă mijloacele clasice ale animației, folosește tehnica proiecției digitale. Nuvela lui Voltaire este „citită“ cu inventivitate și umor de regizor, iar esența fiecărei întâmplări sintetizează de fapt ideile umaniste despre putere, libertate, iubire, război.

- Festivalul Internațional pentru Teatre de Copii dela Subotica (Serbia) a ajuns la ediția cu numărul XIX, iar Teatrul „Țândărică“ a fost invitat de mai multe ori ca participant. Festivalul de la Subotica este unul dintre cele mai prestigioase și mai vechi din Europa; este competitiv și oferă o panoramă a tendințelor din domeniu, selecția este destul de riguroasă. Anul acesta vom participa cu *Play Shakespeare*, un spectacol nonverbal, o parabolă ce reinterpretează într-o cheie modernă mitul lui Hamlet și binecunoscuta poveste a lui Romeo și a Julietei sale. Pe parcursul spectacolului, presărat cu gaguri ce amintesc de filmul mut, se pot întâlni, și unele personaje celebre din viața noastră reală care „se joacă de-a râsu’-plânsu’, amintindu-ne că Shakespeare este contemporanul nostru, că personajele sale se pot recompune tot timpul, rămânând viabile, credibile.

- Ultima parte a lunii mai va găsi trupa de la „Țândărică“ la Chișinău unde se va afla în turneu cu spectacolul *Motanul încălțat*. Deplasarea este organizată de Asociația Obștească „Sens muzical“ care din 2009 organizează Festivalul „Familia“, ce are ca scop promovarea valorilor familiei (dragostea, nonviolența, respectul reciproc, educarea copiilor acasă și la școală etc.). Spectacolul regizat de Cristian Pepino este unul dintre succesele constante și de cursă lungă ale teatrului. (Raluca TULBURE)